

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֵמְדָּה יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשְּׁבוּעַ סוּכוֹת תשפ"א

מה לנביא הושע ולשיר השירים?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

במגילת קהלת, מגילתו של שלמה המלך, נהוג לקרא בשבת שחלה בתוך סוכות. גם בשבת שחלה בפסח, נהוג לקרא במגילתו של שלמה המלך - מגילת שיר השירים.

בדברינו לפרשת האזינו, הוכחנו כי הנביא הושע משתמש בנבואתו האחרונה: "שובה ישראל", בביטויים המרבים להופיע במגילת שיר השירים. עובדה זו איננה מפתיעה. הנביא הושע הכיר היטב מגילה זו, שהרי שלמה המלך חי כמאתיים שנה לפניו, ומסתבר מאוד שדברי שלמה המלך כבר היו מפורסמים בציבור בימי הנביא הושע.

כפי שצינו בעבר הנביא הושע היה בנו של בארי - בארה נשיא שבט ראובן, שצעד כנראה בראש שיירת הגולים, כאשר האשורים הגלו את שנים וחצי השבטים מעבר הירדן המזרחי הרחוק הרחק. כך מבואר בכתוב:

"בְּאֶרֶץ בְּנוֹ אֲשֶׁר הִגְלָה תְּלַגְתָּ פְּלֹנְאָסֶר מֶלֶךְ אֲשֶׁר הוּא נְשִׂיא לְרְאוּבֵנִי... וַיַּעַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת רוּחַ פּוּל מֶלֶךְ אֲשׁוּר וְאֶת רוּחַ תְּלַגְתָּ פְּלֹנְסֶר מֶלֶךְ אֲשׁוּר וַיִּגְלֶם לְרְאוּבֵנִי וְלְגָדִי וְלְחָצִי שֶׁבֶט מְנַשֶּׁה וַיְבִיאֵם לְחָלַח וְחָבוּר וְהָרָא וְהָרָא גֹזֶן עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (דברי הימים א' ח' ו', כו).

אם כך, הנביא הושע חי את חייו בעבר הירדן המזרחי, כאשר בממלכת יהודה מלכו אחז וחזקיה בנו.

במגילת שיר השירים אנו מוצאים כמה פסוקים, שנאמרו על ידי מי שחי כנראה (או ביקר) בעבר הירדן המזרחי. נצטט כמה מהם:

"הַנֶּחֱדָה יָפָה רֵעִיתִי הַנֶּחֱדָה יָפָה עֵינַיִךְ יְנִימִים מִבְּעַד לְצַמְתֶּךָ שַׁעְרֶךָ כַּעֲדָר הַעֲזִים שֶׁגִּלְשׁוּ מִהַר גִּלְעָד" (ד' א).

"צִנְאָרֶךָ כְּמַגְדֵּל הַשָּׁן עֵינַיִךְ כְּרִכּוֹת כְּחֶשְׁבוֹן עַל שַׁעַר בַּת רַבִּים אֶפְסָךְ כְּמַגְדֵּל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פָּנָיִךְ דְּמִשְׁקֶךָ" (ז' ה).

מה פשר הדברים?

במסכת אבות מצינו: "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה, הם אמרו שלשה דברים: הווי מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סיג לתורה". (פ"א מ"א).

באבות דרבי נתן (הוספה ב לנוסחא א פרק א) מצאנו פירוש מפתיע לדברים אלה בזו הלשון:

"אנשי כנסת הגדולה קבלו מחגי זכריה ומלאכי, והם אמרו שלשה דברים: הווי מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סיג לתורה. הווי מתונים בדין כיצד? מלמד שיהא אדם מתון בדין, שכל המתון בדין מיושב בדין, שכן מצינו באנשי כנסת הגדולה שהיו מיושבים בדין, שנאמר: "גַּם אֵלֶּה מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר הִעֲתִיקוּ אֲנָשֵׁי חֲזִקְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה" (משלי כ"ה א), ולא שהעתיקו אלא שהמתינו בדין. אבא שאול אומר לא שהמתינו אלא שפרשו. בראשונה היו אומרים משלות שיר השירים וקהלת גנוזין היו, שהיו אומרים משלות הן ואינן נכתבין, עמדו אנשי חזקיה מלך יהודה וגנוזם עד שבאו אנשי כנסת הגדולה ופירשום".

מקור תנאי זה מאיר באור חדש את אנשי כנסת הגדולה ופועלם. ממקור זה אנו יכולים ללמוד כי אנשי כנסת הגדולה פעלו כבר בתקופת חזקיהו המלך. (עיינו עוד בספרי צפנת ישעיהו, מעוזיה עד אחז עמודים 255-251).

אם כך, נוכל להציע כי הנביא הושע היה אחד הנביאים שייסדו את הגוף שנקרא מאוחר יותר - "אנשי כנסת הגדולה". הוא השתתף, בכח נבואתו, בעריכת מגילת שיר השירים וספר קהלת. לכן ברור שבשיר השירים יש פסוקים המתארים את נופי עבר הירדן והגלעד, ובספר הושע ביטויים הקשורים לשיר השירים.

הבה נתפלל כי נזכה לראות בפריחתה של הארץ, כמתואר בשיר השירים, ונזכה למנהיגות הפועלת בחכמה ובתבונה כפי שהן משתקפות גם בספרים משלי וקהלת.

לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט
לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט

לע"נ מרת **טובה גיטל** בת **שלמה זלמן גרינפלד** ז"ל. גיבורה, ניצולת שואה וצדיקה שהעמידה דור ישרים יבורך

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

עורך דין התובע את שכרו על בסיס סיכום בדוא"ל

ארץ חמדה גזית בית שמש / תמוז תשע"ז / תיק מס' 77010

דיינים: הרב אלעזר שנקולבסקי, הרב ידידיה לביא, הרב ניר ורגון

המקרה בקצרה: התובע הוא עורך דין שנשכר על ידי הנתבעים לייצג אותם בתביעה כנגד חברת ליסינג. הצדדים סיכמו שהתובע יקבל שכ"ט בשיעור 20% ממה שייפסק לטובת הנתבעים, או את הסכום שמעל 40,000 ₪ שייפסק לטובת הנתבעים, הגבוה מהשניים. התובע איתר את בעלי חברת הליסינג, הגיש כנגדם תביעה ובתאריך 8.5.16 ניתן פסק דין בבית המשפט המזכה את הנתבעים בכ-67 אלף ₪. בעקבות זאת, התובע תובע את שכרו בסך כ-27 אלף ₪ + מע"מ, קרי את הסכום שנפסק מעל 40 אלף ₪. לטענת הנתבעים כיון שהסכום לא נגבה עדיין, הרי שלא מגיע לתובע תשלום.

פסק הדין: הנתבעים ישלמו 30,400 ₪ לתובע.

נימוקים בקצרה:

א. האם התשלום הובטח עבור זכייה במשפט, או עבור התשלום?

בית הדין קיבל את עמדת התובע כי השכר הובטח לו עבור הזכייה במשפט, ולא עבור גביית התשלום, והדבר נאמר במפורש בדוא"ל ובה הצעת המחיר של התובע שאושר על ידי הנתבעים. בית הדין לא קיבל את הטענה שהנתבע לא שם לב לכך שפרט זה נכתב בדוא"ל, וזאת, על פי האמור בשולחן ערוך (ח"מ מה, ג), שאדם אינו נאמן לומר שלא שם לב לפרט מסוים בהסכם עליו חתם.

ב. האם הנתבע ביקש מהתובע להפסיק את עבודתו, והאם יש לכך משמעות?

לטענת הנתבעים בשלב מסוים ביקשו מהתובע להפסיק את עבודתו, אולם, התובע טען כי לאחר מכן סוכם על המשך עבודתו של התובע. בנוסף במקרה זה התובע הוא בגדר קבלן המקבל שכר במקרה שיצליח בעבודתו (ולא עובד המקבל שכר על זמן העבודה שלו).

לגבי קבלן נפסק בשולחן ערוך (ח"מ שלד, א) שמזמין עבודה אינו יכול לבטל את החוזה איתו לאחר שנעשה מעשה קניין, בפתחי תשובה (שם, ב) כתב שאפילו שטר ללא עדים שנכתב בכתב ידו של המזמין נחשב כמעשה קניין לעניין זה. לדעת בית הדין יש להתייחס לדוא"ל ובו הצעת המחיר שאושר על ידי הנתבעים בדוא"ל חוזר, כשטר בכתב ידו. כיוון שנעשה מעשה קניין המזמין, קרי הנתבעים, אינו יכול להפסיק את עבודת הקבלן ללא הסכמת הקבלן. בנוסף השלב בו התבקש התובע להפסיק את עבודתו היה כ-5 חודשים לאחר התחלת עבודתו, ופחות מחודשיים ממועד פסק הדין. שלב שלא מצדיק הפסקת תשלום לתובע.

לפיכך, נפסק שהתביעה התקבלה במלואה.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

חמדת האנציקלופדיה התלמודית

מתוך המיקרופדיה התלמודית

הושענות¹

תפילות שאומרים בחג הסוכות, המתחילות או מסיימות במלה "הושענא"

השימוש בשם "הושענא"

בכל יום מימי חג הסוכות אומרים תפילות שיש בהן "הושענא", ועל שם שאומרים אותן בשעה שמקיפים את התיבה עם הלולב (ראה ערך סכות וערך הושענא רבה) קראו בתלמוד את האיגוד של הלולב עם ההדס וערבה בשם הושענא (סוכה לו א, ושם ב), ולפעמים קראו אף להדס לבד הושענא (ראה שם ל ב, לא א, ולג ב), על שם שאוגדים אותו להושענא (רש"י שם לא א ד"ה הושענא), וכן יש שקוראים לערבה בשם הושענא (ראה שו"ע או"ח תרסד ה, ורמ"א שם ז וט).

בהקפות שבמקדש ושבמינו

בזמן המקדש כשהיו מקיפים את המזבח היו אומרים: אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא, אָנָּא ה' הַצְּלִיחָה נָּא (תהלים קיח כה), רבי יהודה אומר: אני והו הושיעה נא (סוכה מה א). ויש גורסים שתי פעמים אני והו הושיעה נא (ירושלמי סוכה ד ג). להלכה כתבו ראשונים שבמקדש היו אומרים אנא ה' הושיעה נא (רמב"ם לולב ז כג, ראה כסף משנה שם). ההושענות שאנו אומרים היום הוא כדרך שהיו אומרים אנא ה' הושיעה נא במקדש (ארחות חיים לולב לג; כלבו עב). ובסדר ההושענות שבמינו שנהגו על פי ראשונים אומרים גם אני והו הושיעה נא (רי"ף גיאת עמ' קט, בשם רב סעדיה²; מחזור ויטרי סדר הושענות; לבוש או"ח תרס ב; וכן הוא בסידורים); ויש אומרים שתי פעמים אני והו וכו' (סידורים למנהגי הספרדים ועדות המזרח).

פירוש אני והו הושיעה נא

* יש אומרים כי "אני והו" בגימטריא אנא ה' - היינו שם הוי"ה - ועוד ששם זה, אניי והיו, הוא משבעים ושנים שמות היוצאים משלשה המקראות של ויסע ויבא ויט בפרשת בשלח (רש"י סוכה מה א ד"ה אני), ורומז על מה שדרשו שכביכול הוא עצמו בגלות ובצרה עם ישראל (ראה פתיחתא דאיכה רבתי לד), והיינו הושענא שיושיע הוא לעצמו (תוספות סוכה שם ד"ה אני, ובקיצור בטור תרס).

* יש מפרשים כן על והו בלבד, ואני מוסב על ישראל, כלומר: אני ואותך הושיעה נא (רב האי גאון בתורתן של ראשונים [הורו"ץ] עמ' 51, וכעין זה בפירוש המשניות לרמב"ם סוכה ד ה, וברע"ב שם בפירוש ג).

* יש מפרשים שרומזים לפסוק ראו עתה פי אני אני הוא (דברים לב לט), המדבר בשמירת ישראל וישועתם, וכאילו אומרים: אתה שאמרת ראו עתה כי אני הוא, הושיעה נא כמו שהבטחתנו (פירוש המשניות לרמב"ם שם).

* ויש מפרשים שעל המזבח היו מבקשים, היינו אני והמזבח, הושיעה נא, ומבקשים עליו מפני שהוא כפרתם (רב האי גאון שם, בשם אשכנז בפירושים).

תיבת והו

אני והו בלי אל"ף (כך הגירסה במשנה שבבבלי סוכה שם, ובמשניות שם, ובכל הסידורים), ויש גורסים והוא באל"ף (כך הגירסה במשנה שבירושלמי סוכה ד ג, וראה קרבן העדה שם; ריטב"א סוכה שם ד"ה אני).

יש מנקדים והו בחולם (סידור היעבי"ץ ועוד סידורים), ויש שכתבו בפירוש לנקד והו (סידור הרב, וראה בשער הכולל מה, וכן הוא ברוב הסידורים).

זמן אמירתן

* יש מהגאונים שכתבו שלאחר שקוראים בתורה אומרים 'תהלה לדוד', ועומד שליח ציבור ולולבו בידו, והציבור סביבות התיבה, ואומר: הושיעה נא ואני והוא הושיעה נא, ועונים הציבור כן אחריו, ומחזירים ספר תורה למקומו, ואחר תפילת מוסף מקיפים (ראה ערך סכות וערך הושענא רבה על ההקפות), ואומרים שוב הושענא והושיעה נא, וכן הושענא והצליחה נא, ודברי שבח מענינו של כל יום ויום, והם עונים תבנה ציון ברנה והעלנו לתוכה בשמחה (רי"ף גיאית עמ' קנז, בשם רב סעדיה גאון²).

* יש סוברים שאומרים הושענא לאחר מוסף (רי"ף גיאית עמ' קנז, והמנהיג סוכה עמ' תה, בשם רב עמרם; סדר רב עמרם סדר חג הסוכות; מחזור ויטרי שפ; טור או"ח תרס, וכן הוא בסידורים נוסח אשכנז בימינו), אלא שיש סוברים שאומרים קדיש קודם הושענא, ויש שאין אומרים (טור שם).

* ויש נוהגים לומר הושענא אחר הלל, קודם קריאת התורה (סידור רב סעדיה עמ' רלח; וכן מנהג ארץ ישראל, ראה ארץ החיים או"ח תרס, וכף החיים שם סק"ד. וכן הוא בסידורים נוסח ספרד ובסידור הרב. וראה ערך הושענא רבה על חילוקי המנהגים בזמן ההקפות).

נוסחתן

נוסחאות שונות של הושענא הן, ורובן נתקנו בסדר אל"ף בי"ת (ראה רי"ף גיאית עמ' קנז, וכן בנוסחאות שלנו). המנהגים העיקריים הם:

* יש שאומרים בכל יום מענינו של יום (ראה רי"ף גיאית שם), היינו ביום ראשון מענינו של אחד, וביום שני מענין שנים וכו' (ראה סידור רב סעדיה גאון עמ' רלט ורמו, וכן מנהג הספרדים ועדות המזרח).

* ויש שאומרים ביום ראשון למען אמתך, וביום שני אבן שתיה וכו' (ראה לבוש או"ח תרסג א, ומגן אברהם ומחצית השקל שם, וכן מנהג האשכנזים, אלא שיש שינויים בסידור הרב בקביעת הפיוט לכל יום).

בהושענא רבה אומרים הרבה הושענא (רי"ף גיאית שם; סדר רב עמרם סדר חג הסוכות), ונוהגים שחוזרים על כל הפיוטים ומוסיפים עליהם עוד (כן הוא בסידורים)⁴.

אין ברכה לאחריהן

שליח ציבור שחותם אחר גמר ההושענא ברוך אתה ה' האל המושיע - טועה (רי"ף גיאית עמ' קנז, והמנהיג סוכה עמ' תה, בשם רב האי גאון), שלא תיקנוה אלא במגילה (המנהיג שם. וראה ערך קריאת מגילה).

בשבת

על אמירת הושענא בשבת, נחלקו גאונים:

* יש סוברים שאסור לומר, מפני התינוקות שאינם מבחינים שאין נוטלים הלולבים, ולא יתברר להם שאין לולב ניטל בשבת (רב שריא גאון, הובא ברי"ף גיאית עמ' קנז, והמנהיג שם, ואבודרהם תפלות סוכות, ובטור או"ח תרס; שו"ע שם ג, בשם יש מי שאומר).

* ויש סוברים שאומרים הושענא מעין שבת (העיטור עשרת הדברות לולב, בשם רב סעדיה גאון; המנהיג שם, בשם רש"י ומנהג צרפת ופרובינצ'א; טור שם; שו"ע שם), שכיון שאין מקיפים (ראה ערך סכות), מתברר להם שאין לולב בשבת (טור שם וטי"ז סק"ג).

אף בימינו יש מנהגים חלוקים בכך – יש שאין אומרים (ברכי יוסף או"ח תרס ג: בירושלים אין אומרים; מנהג חב"ד על פי סידור הרב; מנהג הספרדים ועדות המזרח); ויש שאומרים הושענא מיוחדת לשבת (בכל סידורי נוסח אשכנז, וחלק מסידורי הספרדים ועדות המזרח). מהנהגים שלא לומר הושענא בשבת, יש שלמחרתו אומרים שתי הושענא (ראה פסקי דינים לבעל צמח צדק החדש או"ח תרס, ושער הכולל לסידור הרב מה).

¹ מבוסס על הערך הושענא שבכרך ח', טורים תקלה-תקלח. ראה מאמר מקיף על ההושענא בהקדמה לתכלאל לחג הסוכות [אבירן] בני ברק תשמ"ט.
² אבל בסידור רב סעדיה גאון לא הוזכר אני והו.
³ אבל בסידור רב סעדיה גאון הזכיר הושענא רק אחר הלל, ראה להלן. וראה בדעתו בספר המנהיג סוכה עמ' תה בשמו, וראה ר"ל גינצבורג בגנוי שכתב ב עמ' 252 - 255 בארוכה.
⁴ וראה בסידור רב סעדיה גאון ובמחזור ויטרי עוד כמה הושענא לכל יום ולהושענא רבה, שלא נכנסו בסידורים שבימינו.

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
--	---	--------------------------------	--	--

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ז)

Israel

ישראל
מרחשוון תשס"ב

ריקודי נשים עם ספר תורה

שאלה

אני מכהן כרב קהילה, במניין שבו בני נוער רבים, בנים ובנות. הבנות ביקשו שנתיר להן להביא ספר תורה לעזרת נשים כדי לרקוד עמו ולשמוח בשמחת תורה. האם מותר להיענות לבקשתן?

תשובה

צריך לעודד נשים לבוא לבית הכנסת ולהשתתף בפעילויות הרוחניות והלימודיות המתקיימות, תוך שמירת כללי הצניעות. מאידך גיסא, יש עניין הלכתי בשמירה על המנהגים, וכן צריך להיזהר מאוד ממחלוקת שהיא אסורה מדאורייתא. בבתי כנסת רבים שלא נזהרו ולא לקחו זאת בחשבון הפך "שמחת תורה" ל"תשעה באב". כמו כן צריך להיזהר משיתוף פעולה עם גורמים המנצלים רגשי קודש חיוביים של נשים כדי להרוס את "מצבת היהדות" – אנו בטוחים שלא כך המצב אצלכם. עיינו בשו"ת "במראה הבזק"¹ בעניין נשיקת ספר תורה על-ידי נשים בעזרת הנשים. מתוך תשובה זו ניתן ללמוד את כל פרטי הנושא. כיון שאתה הוא ה"מרא דאתרא", עליך להכריע בין הצדדים להיתר ולאיסור, ולכוון לאמיתה של תורה בסיעתא דשמיא, תוך כדי התייעצות עם הגבאים ואולי עם כל בני הקהילה. כל שינוי במנהג יצריך פעולות הכנה והסברה, כדי למנוע זעזועים ומחלוקות.

¹ ג תשובה כט. (התשובה פורסמה ביחמדת ימים של שבת פרשת [כי תבוא](#), תשע"ח)

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
ויקי ויקטוריה בת דייזי
מאירה בת אסתר

ניר רפאל בן רחל ברכה
אורית בת שרה
ישראל עמיחי בן לאה
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
ישי בן תמר
רבקה רינה בת גרונה נתנה

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה